ԱՐՋԱԳԱՆԳ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԿԱՐԾԵԱՑ

ՀԱՆԴԷՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

Մամլոյ խնբագրութեան շրջանը՝ 52 օրինակ է։
Տպարագրութեան տեղն է Պոլիս, Զինձիրլի—խան վերի յարկ թիւ 18։
Դուրս երթալիք թերթից փոստային ծախքը առնողին վրայ է։

Շրջանին գինը դահեկան կանխիկ 60
Կիսաշրջանը » 30
Մեկ թիւը՝ փարայ 50
Յանուցմանց տողն է դահեկան 2

ԹԻՒ 135 ՇԱԲԱԹ Գ· ՏԱՐԻ Գ· ՇՐՋԱՆ 1871 ՄԱՐՏ 20

ՄԱՄՈՒԼ ԱՌԱՋ ԽԱՅՏԱԽ ՀԱՆԵՑ ՕՂՈՒԼ ՊԱԼԻՆ ԵՏՔԻ ՊԱՀԵՑ

Մանաւոր խնդիրի մը մասնաւորի մը դէմ կամ՝ ի նպաստ՝ պաշտպանութեան ելնելը՝ շահասիրութիւն է· իսկ ընդհանրական խնդիրի մը ընդհանուրի համար կամ դէմ՝ պաշտպանութեան ձեռնարկել, այն իսկ է ծառայութիւն։

Այդ առանկ չէ ըսող մը՝ յոռի շրջանի՞մէջ դէս ու դէն դլտորելէն զատ ուրիշ բան մը ընելիք չունի։

Ինձի մի հոգնեցնէք, ո՛րչափ եւ ի՛նչ տեսակ օրինակներ կուզէք մէջ բերէք մինչեւ որ քրտինքը քթերնէդ վազէ, դարձեալ ըսածիս հակառակը չպիտի կրնաք հաստատել։

Դայնէ հոա, եղբայր Մամուլ, հիմայ քթէդ բռնեցի։ (Հայերն ալ ի՛նչ չուտով քթերնուն կը բռնուին, գուցէ մեծ ըլլալուն համար չուտ ձեռքի կուգան)· Մովսէսը իր կենաց վտանգէն զատ ի՛նչ շահ ունէր երբ եգիպտացւոց դէմ իսրայէլացին պաշտպանեց, մինչեւ սպանութեան իսկ ձեռք մեկնելով։ Ահա մասնաւոր պաշտպանութիւն մը որ շահասիրութեան մասին ամենեւին չուր չ'վերցուներ։ Հիմայ քու նախադասութիւնդ աղէկ մը վեր՝ի վայր կործանեցի՛։

Չէ՛, չէ՛, տեղէն անգամ չխախտեցուցիր, դուն քէֆդ ըդայէ։

Ատոր պատասխանելու համար նախ կըսեմ թէ ես տուէլլօի (մեննամարտութեան) լեզուէն չեմ հասկնար, իմ դիտցածս, հայերուն դլուխը որչափ ալ տաքնայ, օղիին գաւաթը միայն թէզկեահին վրայ ուժդին զարնելնուն պէս ամեն բան կը լճնայ, ջնջան է կը տուժուի, չար է կը խափանի և անկէց անդին չանցնիր։

Ո՞ր դանամ Պատուլլահեան էֆէնտիի այն վհկանձն սուրը որ դեռ օդին մէջ կը շողշողայ՝ իր աղնիւ հակառակամարտին չնորհական կենաց փափուկ թելը չտեսնելու զարնել ուզելով։ երկրորդ՝ պիտ ի ըսեմ թէ՝ երթ դուն կը յանդգնիս Մովսիսի այդ դործը իբրեւ մասնաւոր խընդիր նկատել, ես ալ կը համարձակիմ հոա հասիրութիւն մը երեւակայել։

Շատ աղէկ։

Հապա լերան դլուխը մէկի դէմ չորս կըռուողները տեսնելով անդօր և տկարին կողմը բռնելու համար իսկոյն մնհուան վտանգին մէջ նետող այն մեծահոգի և քաջասիրտ անցորդին

ի՞նչ ըսենք, որ իր ճամբուն վրայ մարդկութեան նահատակ ընկնելը լաւ կը համարի քան թէ հաւասարակշռութեան գրկանք մը կրելէ անցնիլը։

Ատոր հայերէնին կէտն ա երեսփոխաններուն պէս խօսքը կրկնելով կամ երկորդելով երդորդելով չ'ըմբռնար, այլ սա կըսեմք թէ ատի կամ իրրև ընդհանուր մարդկութեան ծառայութիւն մը ըմբռնելու եմք որ խնդիրն ալ այն ատեն ընդհանրականի կերպարանք կառնու, կամ չէ նէ ատոր ալ լոկ չահասիրութիւն պիտի կրնամք ըսել։

Պատճառ։

Պատճառը արիագօր ճանապարհորդին դիտաւորութեան մէջ իր ըրած պաշտպանութիւնը նպատակի մը վրայ մտանաւորած ըլլալն է, որուն հինչ ըլլալը իրմէ զատ մէկու մը ծանօթ չէ, և մենք ալ զանի իմթինթադի քաշելու պաշտօն մը չունինք։

Երրորդ օրինակ մ'ալ ունիմ մէջ բերելիք, եթէ այս ալ քու նախադատութեանդ յարմարցընես, սակարկութիւննիս իրարու կը մտներ, և քեզի հետ ձեռք ձեռքի կուտանք։

Մահապարտի մը օրինաւորապէս պաշտպան կանգնող այն վերկագործ փաստաբաններն ալ կրնա՞ն այդ չուրովը լուանալ։

Հա՛, տեսա՛ր մի հիմայ եղած բանը, երկու նայէ որ այդ բինդարիներն ալ ամեն առտու երկու ժամ չարունակ կը լուացուին, ինչպէ՞ս ատոնք չուրը խոթելու է նորէն, առանց դօտի չէէն յօդուած մը մատով ցոյց տալու, հիմայ ելնէս չահասիրութիւն է ըսես՝ ծնօտ կը վնասըրեն, ծառայութիւն է ըսես՝ ծնօտէդ կը պահանջեն, օրէնքները ձեռքի գրքերնուն մէջ այնչափ մատովնին չուտ կը բռնեն, որչափ բանախոսի դարատան տղայքները չեն կրնար ճանճեր բռնել. ատոնց ինչպէս խօսք հասկըցունելու է, գացիր երկար ուսկից ալ մէջ բերիր այդ օրինակը, որ մարդուս գլխուն վորձանք մըն է, է՛հ, ուրեմն.

Մէկ մը ցատկեցիր մարա՛խ
Երկու ցատկեցիր մարա՛խ
Երրորդ փորձ մ'ալ հէ՛ կըմա՛խ
Ընկա՞ր մի հիմայ փոշ-ը-խ

Երկուր սա փաստաբաններու օրինակը մէջ տեղէն վերցուր, ինչ որ դրեմ ուսպլիքա պիտի ուզեն, և մամլոյ ստորագրութիւնը լեկալիզէ ընել տալու պիտի ելնեն, դռներն ու պատճանները ատոնք իմ բանիս չդար, մենք դրան իյնալիք գործերէ այնքան կը վախնանք որ մինչև անգամ իրինկունները մեր տունը մտած ատենները վոխանակ դրնէն անցնելու պատուհանէն ներս կը մտնանք։

Ա՛հա ուրիշներու ընելիք յոռի չրջանը մենք լմնցուցինք, խօսքերնիս վերջապէս հոն կը հանդի թէ՝ խնդիրը մը որ ցակոբինն է միշտ մասնաւոր կը մնայ իր սահմանին մէջ և ինչ նպատակաւ որ զայն պաշտպանելու ելնես, չահասիրական կարծիքներէ չես կրնար աղատ մնալ։

Իսկ ընդհակառակն եթէ խնդիրը ցակոբինեան խնդիրը ըլլայ, այն ատեն քու ըրածդ ալ ընդհանուր իրաւանց պաշտպանութիւն մը պիտի համարուի, ուրիշները ինչ որ կուզեն թող ըսեն, կրցինք արդեօք հասկցնել։

Ա՛յս եղրակացութեան մամուլ կը պարտաւորի այսօրընէ հրապարակաւ ինքնիրեն հարցում մ'ընել, թէ արդեօք մինչեւ հիմայ հայ կաթոլիկ խնդրոյն մէջ իր առած արձագանգները մանաւանդ թէ հասարակաց կարծեաց արձագանգները էին։

Օր մը մրջիւնը ելաւ պնդեց թէ իր ոտքը ուղտինէն մեծ էր, այս վերջինը ուրիշ բան մը չըսելով իր ոտքը մրջիւնի ոտքին քովէ բերաւ երկնցուց, ու ըսաւ «տեսնողները Աստուծոյ համար թող վկայեն»։

Մամուլ ալ այս կըսէ հիմայ իր թշնամիներուն, որոնք խլեզ չըրին մինչեւ անգամ մեղ չահասցր անուանելու։

Ա՛յդպիսի կասկած մը ուրկէ՞յ արդեօք ծնունդ առաւ իրենց մտքին մէջ։

Մեր երբեմն ինքնահրաւէր դատարկէն, թէ չարաթը երկու կամ երեք հրատարակութիւը մեկի իջեցնելէն, ատանկները եթէ սիրտ չունէին ճշմարիտը խոստովանելու, միթէ՞ աչք և ականջ ալ չունէին այս շոշափելի կէտերը աչքերնուն առջեւ բերելու կամ ականջ դնելու, այդ ոչպիսի չահախնդրութիւն էր արդեօք որ մեղի այնչափ վաստկցուց որ մինչեւ այս ատենան

նուազեցան մեր բոլոր ակնկալիքները։

Այդ սրպիսի դէպ յոյս մ'ունէր չահասիրութեան, որ երկու տարուց չավ իրենց խելքի պատկին մէջ կեռայ կեռայ ու չվիներ,

Ի՞նչ, մի թէ կրնկին չապլինն ալ չատ կը տեսնան որ խելօք մարդիկ մանածն ու գործած կը տանէն է։

Ես գիտեմ ինչ ըսել կուզես, իրաւունքը պաշտպանող տուրը երկսայրի պէտք է ըլլայ կ'ըսեն, այո՛, ես ալ այդպէս գիտեմ, կեցիք ու բեմն այնպիսի տուր մը չողայնեմ ձեր աչքին առջեւ որ իմ ձրի դիպարաիչներս անդամ ալ 'ի բերան հիանան։ Օ՛ն, ահա գարունը մեր ձեռաւ պէտք է որ Մամուլ սկսի իր հունաերը ցանել հոն՝ ուր համազգային բոցեռանդ և վառվռուն երիտասարդութիւնը խոպ, բրիչ խաղայ, քիւրէկ 'ի ձեռին մեզի կ'սպասէ, արդ՝ յառաջ հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ ամէն։

որ 'ի երման եղեկեցի ընթերնուէ

Անցեալ շաբթուան առեղծուածին լուծման նկատմամբ հինգ հատ նամակ ընդունեցանք, որուն առաջինը՝ հետեւեալն է։

Պարոն Շարադիր Մամլոյ։

Մամլոյ թիւ 134 առաջարկած առեղծուածը չէ թէ հեռու Մասիսին գլուխը, հապա աչքիդ առջեւը եղած Մամլոյ գլուխը և մէջը վնտռէիր, երկու հատ (Մ) կ'գտնէիր։

1871 մարտ 13 Հայ գաթոլիկ
Բերա Ողբիկ մը

ՈՒՅՏՈՒՐՄԱՍԻՕՆ

Գումգարու, վլանկա, և Սամաթիայի կողմերը լուր կը պըտրտի թէ, դինոզները այսու հետեւ թէսկերէ պիտի առնեն. և թէսկերէսիզ խմաններուն, կուրծքերը պիտի գոցվին։

Կը լսուի թէ Պէշիկթաշի եկեղեցւոյն բեմը, պիտի մեծցուննն. որպէս զի հոնտեղի հիմնա-

կուան «Հայ Մասիսեանը» իւր չուզած մարդերուն դէմ, աւուր պատշաճի Գրմնթրօնկի թօվերը ալ դործածելու եղած առեն. ձեռքէն խաղա մը չելլայ։

Սրբազան Հայրիկի հանդանակութեան արդիւնքէն, արդէն բաւական մեծկակ դումար մը դոյացած է կըսեն, բայց դեռ օրթան կուտ մը չ'տեսնալնուն պատճառաւ, կսուի թէ ձեռքը բռնած տոպրակին տիպը ծակ է եղեր։

Գանահլիէն մեզ կը ծանուցանեն թէ, հոնտեղի ժողովուրդը ներկայ հանդանակութեան ժամ յառաջ աղդ ասիրաբար մասնակցելու մըտօք, մէջերնին հիմակուընէ ժողոված ըրեր լըմընցուցեր են, բայց մինչեւ Ս. Հօրը գալուստը, այդ դումարը մէկու մըն ալ յանձնելու վստահութիւն չունենալնուն համար չլսըըն մը կապեր վաքօռ իսկէլէսիյին տուպայէն վար կախեր են. անանկ որ պղտիկ տղեկ մընալ ըլլայնէ, ձեռքը երկնցուցած պէս, կրնայ առնել

Այս շաբթու փարիզէն անուանի եւ Հայասէր մօտհոթրա մը եկած է Բերայ. որուն քաղաքիս բոլոր Հայ տիկինները առաջնորդ պէս կերթան իրեն ետեւէն վիղիթայի կերթան կոր, աչքի լոյսի եւ կամ պաշըն սաղ օլայի, մօտհոթրան ալ փոխադարձաբար ասոնց վրայի ծանրութիւնները կը թեթեւցունէ եւ զանոնք հաճիճի զարիճ մեկ կողմէն ճամբու կը դնէ եղեր։

Առջևնիս Զատկի օրեր ըլլալուն, մանրըմունրը պարագեր ունեցողները, խըբտեի կերթան իլամ կըլլան ու բանաը կը մտնան եղեր, որպէս զի Աւագ շաբթուն խաթու օղլանին բանտը երթալով պարտատէրներուն սիւրիւն առջեն թախտիշ ընելով պատրիարքարան բերած առեն իրենք ալ մէջը գանուին։

Մուրացող աղքատները կանոնադրութիւն մը ստորագրեցին, որուն մէջ տարին անգամ մը քննութիւն մը ըլլալով, հարստացած ըլլալուն

տիքլօմ, առնողը, դուրս պիտի ելլայ ընկերու-թենէն։

Ծուսամք որ այս կանոնով քիչ առնէն մէջ, մուրացիկ չպիտի մնայ երէք կանոնազանց դըտնուղ չըլլայ։

ԱՒԱԴ ՇԱՐԹԱՒԱՆ ԱՒԱԴ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

— Դուն բէկ ծանրաբոլոր նստեր էս, կա-րապետ աղա, տղադ վրան կըլօթը ի՞նչ պիտի ընես։

— Հիննայ նէ նորը պիտի չինեմ։

— Էյ դատկուան ըմ՛թ։

— Զատիկը լաթն ի՞նչ պիտի ընէ։

— Մե՛ղայ, քա չօճուխներս առանկ օրերով զէյեր մահրում պիտի մնան։

— Ես ալ չատ բանէ մահրում եմ մնացեր, մէկուն ալ հոգը չէ։

— Էյ պզտիկը ժամը ղուրանեմ ձեղ պիտի կարդայ նէ, զէյեր վրայի պատռտած կարտած լաթերը պիտի ցուցնէ։

— Շապո՞ւկ չպիտի հագնի՝ տակէն բան մըն ալ չերեւար։

— Վայ վայ կըլլուս, մէյեր ժամէն չապը-քը տուն բերեն, հոսկէ հագցուի տէ խրկուի։

— Ես հեռս կը տանիմ, սաքօիս տակը կառ-նեմ, մարդ չ'տեսնար։

— Քա իրա՞ւ կըսես կոր։

— Հապա ի՞նչ ընեմ, օճուխդ ղիւլ չդայ տէյի ինչ ըսես նէ կընեմ։

— Օդքդ պագնեմ, սանկ պաներ կըսես նէ վրադ տմչնալ խոպնիլ մը չի՞գար։

— Ես պոշնալու կամչնամ, մէյ մալ պարտք ընելէն կը խոպնիմ. առանկ բաները հոգ չէ. չունիմ՝ չեմ կրնար չինել, որի՞ ինչ։

— Զուներնալը ամօթ չէ, չ'վաստկիը։

— Ի՞նչ կըսես պէ, զօռով փարայ կը վաս-տըկուի՞։

— Վաստկողները անանկ մի կը վաստկին կոր քի, դուն քէօռ կատուի պէս կնքահօրդ պօչը բռներ կերթաս. քա ան մարդու փարայ չ'վաստկցուներ, նաֆիլէ պօշ պան է, ան կը նայի քի ծառքիդ ունեցածն ալ առնէ, էնիշ-տէյիս քիչ մը քի՞չ օյիններ խաղայ կլլուն, մարդը տար Տըրապուզան փախաս։

— Տուն առ ըռախիին բռնխալը տուր, տա-նիմ լեցուներմ։

— Հա՛, նայէ ընտո՞ր փարայ կը կտնաս տատր մախսըմներուս կայ նէ չիք կըլլաս, չիքը կօր-թիս։

— Անոնց ալ Աստուած ողորմած է։

— Դա Թուլիկ, քովի տունէն բէնճիրէն կը գալնեն կոր կէնէ նայէ ի՞նչ կուզեն. կէնէ ոմ գիտէ եա աղերնին պակաս է եա մաղերնին։

— Քա տուտո՜ւշ. քովիններուն աղատան ա-նանկ աղուոր բօթիններ առեր է քի, էօքճէ-ները պարոր պարոր, հիմայ ես հագնիմ նէ քու պօյդ կըլլամ։

— Զորնամ օրդտի, չորնամ, հալխուն տը-զաքը թող հագնին իմիններուս պէրնին ճուրե-րը վաղէ, հաղար անգամ կըսեմ քի իշտէ տը-ղայ են կը տեսնան, սիրտերնին կը կոտրի։

— Ձանըմ տուտու, աղատայիս ըսէ մեղի ալ թող առնէ ինչ կըլլայ։

— Իշտէ կըսեմ կոր, անոր ականջը պիլէ չի մտնար, կնճռելէն փարայ չէվրնար որ տատանկ բաներու տայ. առանք ալ կոցուեցան կոցուե-ցան կըսեն, կէնէ տարմ կըլօխ կայ, հուսա տէր Մաթէոսին տլուն ալ պացուեր է կըսեն կոր. է՛հ, տատր տատեղը Պէշիկթաշ է քանի պացուի անտար աղեկ է ճիւնին խրամիին։

— Քովինը հարցուց նէ՝ մեղի ալ տանանկ պօ-թեր պիտի առնէ աղապաս ըսի, քովի բիւս-կիւլները չի մռնա ըսաւ, մէյէր ետքէն թախ-միշ կընեն եղեր։

— Խայիլէմ առնէ տէ թող բիւսկիւլսիւզ ըլլայ։

— Լաթերնուս ծանը ծունը չկայ երբը պի-տի ապսպրէ։

— Թէրզին հիւանդ է եղեր։

— Վայ վախնամ չի հասնի դատկուան։

— Մարդը ասորվան վաղվան է կըսեն կոր, վայնի վրան, կենճ ալէ, վայ ու մուրը մօրկա-նը կըլլուսն կընկիկը եանի իւթի պիր չըներ հէ-մէն առջի պսակին կը կարգուի. ներըս վո՞ր պաթմիշ է եղեր օրման չըներ, վերը քիմ պիլիր կէնէ ի՞նչ այրն օյին պաներու տալմիշ է

եղերը, սըվիկայ վար կանչէ, Թող սօխրածը ընէ։

— Ես պան ունիմ կըսէ կոր, կառուն ձըդ-ները է եղեր սէլէին մէջը կը տեղաւորցնէ կոր։

— Քա հա իրաւ, մարտ է եա, վայ կլխուն, աս օրերուն բանն էր աս ալ, էվէլի տաղտա-ղա մը նէ Թող ձգէ տէ հիմայ վար գայ, տա-ղչս տղան պիտի գայ եղերը աս իրիկուն, ու-տելիք ժմնցունելու է,

— Իչտէ եկայ, ի՞նչ հառըլ հառըլ վար կը կանչես։

— Ա՛յ օղուլ պան է տեղը կուզէ, ի՞նչ ը-նենք մէկ հոգի մը կոր կոր ըլլալու չեմ եա։

— Ես վերը աղուոր սէյիր մը ունէի։

— Ղման դուն ալ կառուներուն հետ էյ-լէնմիչ ըլլալու վախի՞ը դառար։

— Ի՞նչ մինասիպէթ ես Թախթափօչէն քո-վի տունը սէյիր կընէի կոր, Մարգարը քրոջը ծեծ մը քաշէց ծեծ մը քաշէց որ, խուրտու-խաչ ըրաւ ձգեց վար։

Ինչո՞ւ զավակը ախճիկէն ի՞նչ կուզէ, ծանի-կը ծունիկը չընչար։

— Ցա հիմակուան պօթիններէն հագեր է ե-ղեր սէտիրները պատառ պատառ խոիրները ծակուկ ծակուկ բերեր է, մէյէր ատ ի՞նչ նալ-լէթ բան է եղեր։

— Թէվէ՛քքելլի՛ սուղ է հապա, անոր համար մարդուս քանի պօթինի համար վրայ կուտամ քի առնէ սէյլի նէ, սիկէ կելլէ հունա կը ցատ-կէ, ի՞նչ ալ ընես հոգի. մօտա մընէ կը հանեն, ընես պիր թիւրլիւ պէլա չընես պիր թիւրլիւ պէլա։

— Բեզի բան մը ըսեմ Թասգիւղ երթալու տուն բռնելու է, սուղ աժան ի՞նչ է նէ նայե-լու չէ։

— Քա հոն պոպի՞կ կը պտտին։

— Չէ ամա, հոն տեղի կինիները մէչերնին խումբաս էն ըրեր անունին ալ պարծանքսի-րութեան (պարզասիրութիւն) ընկերութիւն դը-րեր են. քի մօտայլ հալէս չընեն, քեամիլ ևը-լըխը պարտին, Թը յախս սիւսլիներուն հիչ երես չի տան, Ալլահ էլէմ անանկներուն հետ կէօ-րիւմէն պիչէ ֆէրահաթ պիտի ընեն եղեր, հէմ իրարու մէջէ ախճիկ պիտի առնեն տան։

— Չըսե՞ս սա ախճիկներս հէմէն հոն փախ-ցնեմ, ատ ի՞նչ ալէկ պան է, հէլպէթ էտ խում-բանեան ըրեր են նէ ատոնց ախճիկ ալ պէտք է, հազըր իչտէ իմիններս հափահափ կը հասցնեմ։

ՋՈՒԹԻՑԻ ԲԱՆՏԷՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Աղգասեր Մամուլ։

Ձորս մըլեռն խայոց միէկ կըտոր էլ միենք էնք որտեղ բանտի մէջ խիեղճ ճնայիբը էնք. խայրենիքէ զիերկ, ընտանիքէ կարօտ, պարե-կամէ եատ, մանաւանդ է սանկ Թրաչալի օրեր, խոզեւորական միխիթարութենէ մնախրում տըչ-ւառութեան վերջին ձէյր խատած ենք անյոյս և անօգնական։

Միէնք խոս էսա կանտար վախիթէ, միէ-կերնիս վիեց ամիս, միէկերնիս ութն ամիս, որ մէկէընիս ալ տարի մէ կարիպ մնացել կը տա-ռապինք միէզի նէ խարցուցող կայ, նէ վըն-տրուող. կապահաթնիս որ խարցուցես, չիտիմ քէ ինչպէս խասկըցուցեմ. խարիւր կուռուչ պարաքի խամար կայ. վիղ չը գնաչընելով պառ-կող կայ, իֆթիրատով էս տեղ մնտնող չատ, անտէր ընդող էս տեղ փատող կայ, ֆանարըզ պռնուող տէ մէյմնալ տուրս չելնող կայ. եան-լիչութենով եկող պալայի խանապող կայ։ Տէ որ միէկն ասիմ փառք Աստուծոյ տիւ միեր մէջն էկար քեօ աչքով տիեսար։

Քէօ ղուրպան էլնինք, միեր տէրտի տէր-ման տիւ ես. ամեն օր ուրիչ ադգերաց կեար-գաւորներ կիւգան իրենց աղգի մարդիկնե-րայ բարայ կը պաժնին, ուտելիք կուտան, կը միխիթարեն միենք ասգին կըըսնիս ծռած, ձիեռքերնիս կապած քենճիրէյից գիւրս կի-րիչկանք որ մէկօր էլ մեր տնաւեր տէրտէրնե-րու ստք կայմիչ էլնելով խենք էստա կիւգա՞ն, չիէ. ինչի խամար էստա կան, էնոնք համան սովրած են խիթ մեռելի ծան լսեն, վաղիէն, խարսնիքի ծան լսեն վաղիէն, կնունքի ծան ծան լսեն վաղիէն, համան հոգւոյ խայ ուտել դիտեն էլ պան խոգերնին չիէ։

Միեր հէմշերինեը կեախուն տիր մը միեզի

թիւթիւն կը պերէլին , մըկա էն ալ չիէն պերէր միէր մեղայ թիւթիւնն ալ դանկեր է որ չիէն պէ-րէր · միէր ումուտ ինայ Աստուած ,

Ուրէ՞ն միէր ճօչ աղդասէրներ , ուրէ՞ն մի-էր խրիմեան խայրիկ , ուրէ միէր նոր վէքիլ քիւնչի էնոր անուն չատ մէթ կանկին . ուր ինայելէն էնկանտար կաղէթաճիներ որ էմէն օր կը դրէն կը դրէն , միէր խալից խապար չիէն կըրածնին էլ իրենք կը կարդան , ո՞ւր են Սահ-մանադրութեն օր պէկղդի մէջ կեցցե՛ պոռա-ցողներ , ո՞ւր են միէր պարոն աղաներ տուտու խանըմներ , պէյ աֆանտիներ , իչխան աղաներ , թէ միենք էլ մարդ ենք , թէ միենք էլ խայ ֆը-րիստոնէ ենք , միենք էլ ձեր եղբարներ չի՛ենք , ի՞նչու միեզ չիէք խարցուներ չիէք բնտռեր . վռռ-ք Աստուծէյ միենք , արուն տէր չիենք , կիող չիենք , կալպազան չիենք՝ , մարդ խարդ չիենք , ասի չիենք , տէրէպէյի չիենք , դէհէր մեր մեղքներ ասքան տանճուանք . տիւքօր մեզ չ՚խարցունէք , հապա միեզ ո՞վ խարցուցի . միենք ծեղի կենք ումուտ արէր , պղտի ղա-տիկ եկաւ կիընայ , խարցող չելաւ . ճօչ ղա-տիկ կիւգեայ տեսնանք միեզ փնտռող կըլնի՞

Եղբայր Մամուլ , ալ միեր ճարն հատաւ Աստուած կանչելով , սուրբեր կանչելով ժամիեր տէր ողորմիա ասել տալով , օրը մէկ սօմուն ուտելով , էսաեզայ չափկուններէն տըբոց ու-տելով , մեռանք միեր վրայէն ոչիլ դտուելով , խատանք լուեր ժողուելով , պիզտէ կայրի նէ կուտ կալտի , նէ կըյաճալթ . տիւմիեզ ասա , տիւ միեզ խելք մը սորվըցու , ճապա միեր ճաղ էս տեղաց տիւրս պիտի էլնի թէ կըսխնուս մա-ղեր էս տեղ պիտի ճերմըկի . . . :

Ի սէր աղգասիրութեան ՚ի սէր եղբայրու-թեան և ՚ի սէր մարդկութեան միեզ էսանկ կարիալ մի գոզուք , ինչ կանենք արէք միեզ աս տէրտից ազատէցէք . ծեր արևու սատաղեն էլնի , ծեր կըլխու սատաղին էլնի , ծեր տեօվ-լաթի սատաղին էլնի . հիչ օր չէ նէ միեկ տէր եկէք միելխալ աչքոշխիդ տեսէք . ինչ որ ա-սինք պօչի , միեր արիւն ծծող տիւշման էստեղ չըլնի , ղերէ բէք կիւճ պանի . միւշկիւլ պանի . կայրի ախ վախ անելով ճիկերնիս խատաւ :

Մենք Ստանպօլ էկանք , տատինք պանինք վաստկինք , միեր պարտ տալու խատար մկայ հափսի մէջ ոտքիէրնիս ձեռքիէրնիս կապուկ ինայել էնք , երկիրը միեր տղիներ , միեր կին-տեր միեր ճամպաս կաչքին որ միէնք երդանք կավուշմիշըլնինք . տէր չունինք տիրական չու-նինք որ բստեղեն էլնէնք դիւրս , միեր տէր խայոց աղգն է , անոր համար միենք մտածե-ցինք , չատ խորհեցանք վերջապէս ատանկ խորհուրդ արինք աս թուղթ կրեցինք ձեղի կորախկենք որ տիւն էլ խրատարակէս միջուց պան մը չը խանես , իրիճա կանենք :

Ա՛սկէ զատ տիւ էլ միեր տրկար ձայնը խա-ցունես բոլոր աղգայնոց ականչը , որ միեր տեր-տին տէրման մը անին ատանկ տէրունական օ-րերս մէջ . մեզ խալըսցնելով պանտէն :

Մնամք աղդին եւ ձիէր կենաց աղօթարար ,

1871 մարտ 16 Վշտակիր Հայ Բռնադրվեալք

Այս չարթու պալատ երախայ մը մկրտեր են որուն կընքահայրը տղուն անունը վաղարշ դը-րեր . մկրտութիւնը լմնալէ վերջը ելեր դոր-ծին գացեր է . անդին կնունքին տէրուրտան-քը տղուն անունը մոռնալնուն ճամբայէն երեք անգամ եկեղեցի կը դառնան տէրտէրին հար-ցընելու թէ տէրպապա , չօճօխին անունը ի՞նչ էր . տէր հայրը տեսնալով որ ատոնք միտքեր-նին չգ՚ետի կրնան պահել , կեցէք ըսեր է թուղթի մը վրայ կրեմ որ մէյ մըն ալ մինչեւ հոս գալու զահմէթ չըլլայ ձեղի եւ փոխանակ վաղարշ դրելու աճելէով մի ըսեմ , կէօզիւք չունենա-լուն մի ըսեմ , տիխսթութիւնով մի ըսեմ գառաչէ դրեր՚ու ձեռքերնին մը տալով ճամբու դրեր է . անոնք ալ չիտակ տուն դարձեր են , անհամբեր սպասողներուն անունը իմացնելու :

— Էրանիկ հանըմ , չօճօխին անունը ի՞նչ տըրիք :

— Գառաչիկ :

— Բա մեղայ . գառաչ անուն հիչ չեի լսեր զահեր աս Եահուտիչի չօճոխ էր :

— Չէ . ճանըմ . կընքահարը լուսաւորիա չի՞ աղկայինճէ անուն տրաւ , մենք ալ հիչ չը խո-սեցանք :

— Բա՛ մութլախ եաղնըչութին մը կայ, չէ՞ լայ Ալչակ ըլլայ տէ դուք ֆառաշ հասկըցած ըլլաք։

— Իլյիմ Սուրբիկ հանըմ տէրպապան ճամբան չօճախին անունը չը մոռնանք տէյի թուղթի մը վրայ դրեց տուավ. տո՛ւտ պիտի ըսեմ կուգես նէ առ կարդայ։

— Բա՛ վայ պանայ իրաւ ֆառաշ կրուած է։

— Բա՛ նաֆիլէ դող մեզլաք, հէմ կիդնալ ան տէրպապան կարդալ չիյտէ կըսէն։

— Բա իրիկուան հարը կանէ ի՞նչ ըսենք իմին ալ խելքիս դէմ կուգայ կոր տա ֆառաշը։

— Իրիկուան Գիրգորը կայ նէ տրպատուենէն, հարցունենք ան էլչէթի դիտէ։

— Աման տա լավըրտընները ֆէրահաթ ըրէք եանի մարը ըսելու ըլլանէ, ըհուտա կինիկ կելլայ տէրտիմը կուգայ։

— Տուտու՝ վարը ցակոբճան աղան էկէրէ չօճախին անունը կը հարցոնէ ի՞նչ ըսեմ։

— Մեղա՛. ինչպիտի ըսես, իշտէ ֆառաշիկ է ըսէ։

— Ամօթ չէ՛. հիմայ ինչ կըսէ, ղաեէր ա՛նունի խըթլըխի էկանք։

— Բա ձեղի պան մը ըսեմ, էկէք Նիկողոս ըսենք էրթայ։

— Հիչ կըլլայ. Աւաղանին անունը փոխել։

— Ինչո՞ւ չըլլար. մեր գեղը Տօղրամաճիէնց չօճախին անունը կիւրկէն էին տրեր, եաքը նայեցան որ պէրնի ազէկ չի գար կոր փոխեցին Գասպարիկ տրին։

— Աս ասկայինճէ անուններընալ ուրկէ հանեցին. կիւզելիմ, Սաեվանը, Ամբակումը, Մելիտոսը, դողուցեր, ֆառաշ կսեն, վորուն կըսեն, կիւրկէն կըսեն, ալ ինչ կիտնամ առկոց առակ ատեթներ պիւթիւն։

Ասկա միջոցին, ցակոբճան աղան Տիկնանց սենեակը մտնալով, մէկ կողմ մը նստաւ։

— Ակոբճան աղայ հրամանքիդ պանմը պիտի հարցունենք. աս անուններուն համար ալ մօտա հանեցին։

— Ձեմ դիտեր, լսած չունիմ։

— Էյ հապա աս անունները ի՞նչ է, ֆառաշ կը տնեն, վուրուն, կը տնեն, կիւրկէն կը տնեն, աս ինչ թօհաֆ մասխարա անուններէ,

— Ա յդ անունները դուք չէք հասկըցեր, անոնք ամենքնալ դիւցազնից անուններեն։

— Էյ մեր մէջը ֆառաշ անուն կար։

— Ան ֆառաշ չէ վաղարշ է, միւսնալ չո թէ կիւրկէն՝ այլ Գուրգեն է, և վուրուն ըսածդ վրոյը է, որ իմ սանիս դրածեմ։

— Վա՛յ. Աստուած կենդանիներդ պահէ մեզ աս տէրտէն ազատեցիր մենք ալ տէր պապային խաբուելով բէք տողի մէջ էինք, չօճախին անունը Նիկողոս տրինք։

ՓՐՐԼՅԱՆ ՄԸ

Զատկուան Ցօնի պատճառաւ Բերայի Այազ բաշայի չէօփլիւկը բանայիրին. Գասպար ախպար նալ տօլապ մը խուրմիչ պիտի ընէ։

Այս տօլապը երեսուն տարիէ 'ի վեր կը դառնար, բայց քիչ մը ատենէ 'ի վերէ անիւները աւրուելով կեցած էր, հիմայ Սինապի մէջ նորէն չինուելով Գօլիս բերեր են։ Որուն մէջ մտնողը դիւրաւ դուրս չկրնար ելլալ։ Ուստի պարտ անձին կը համարիմ իմացնել պարզամիտ աղգայնոց որ այսպիսի տէօնմէ տօլապներէ զգուշանան։

ԱՊԱՌԻԿ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՄԸ

Լօնկիւրնայէն եկած, բաստըրմաճի Մ. քայել ախպարը, կը ծանուցանէ բոլոր յարգոյ բաժանորդներուն որ, չէմէնը պօլ և ընտիր տեսակէն, բաստըրմաներ և բաստըրմացուներ ըրել տուած է անկուրեայէն և խիստ աժան գըներով կը ծախուի ամեն ծխախաճառներուն քով։

Գուշ տէօնիւն և ուրիշ տեսակները մէկ գին են 'ի բաց առեալ եաղլը կտորները, որոց համար, զատ սակարկութիւն պիտի ըլլայ, եթէ իրմէն առնեն։

Տասը հօխայ առնողին, կէս հօխայ չէմէն ցըրի պիտի տրուի, ստակը փեշին տակէն կառնէ. վոստային ծախքը իւր վրայ, համալըխը առնողին վրայ։

Մ+այել Պօղոս Զէլէպեան

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՍԿՍԵԱԼ

Ի 1772 ԱՄԻ ՓՐԿԶԻՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅԱՄՆ 1860

ՀԱՆԴԵՐՁ ԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՄԲ

ԵՒ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԻՒԵԼԻ ԻՐԱՑ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՒԵՏԻՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԻ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1870

կը ծախուի Մէրճան չարչը Թիւ 88 Պ. Քե-
րովբէ Մարդարեանին և Պ. Պաղտասար Սրապ-
եանին խանութները. — Քիւրքճի խան ընկե-
րութեան գրատունը և Զագմագճըլար եօզու-
չու Պ. Յ. Ա. Գաֆաֆեանի գրատունը. — Գո-
միսիօն խան Բ. յարկ Թիւ 61 Շահին աղայի
սենեակը. — . Գալփագճըլար պաշը Րէսսամ
փողոց Ձէվահիրճեան Յակոբ աղայի խանու-
թը. — Բերա մեծ փողոց Թագսիմ Թիւ 12 Պ.
Յովհաննէս Մկրտիչեանի ծխալաճառանոցը. —
Մահմուտ փաշա Քիւչիւք Եըլտըզ խան Ա.
յարկ Թիւ 1 Ձէվահիրճեան Յակոբ աղայի սեն-
եակը:

Հասարակութեան աւելի դիւրութիւն ըն-
ծալու համար Պ. Գառնիկ Փիտէճեան երիտա-
սարդին յանձնուած է ձեռքէ ծախելու համար,

Գին 3 արծաթ մէճիտ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Մ. ՊԷՅԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

Բերկրութեամբ սրտի կը յանուցանենք որ
Մուրատ-Ռափայէլեան սանուն՝ք, իրենց ընկե-
րակից դպնուող երջանկայիշատակ Մկրտիչ Պէ-
չիկթաշլեանի հանճարէն քաղուած ծաղիկները
ժողվեր ու դեղահիւս վազնջ մը կապեր են, այն-
պիսի վազնջ մը՝ որոյ հոտը առնողը խսկոյն կը
յափշտակուի ու զգացումները կարթննան, սիր-
ուը հայրենասիրական եռանդեամբ կը լեցուի,
փառքեր կերազէ և անմահութիւն կը ընչէ:

Ընդհակ ոդի, վերջապէս մեռնելէն վերջն ալ
դեռ կենդանի է Հայոց վարժարաններուն մէջ,
թանգարաններուն մէջ, թատրոններուն մէջ և
այն ամեն սրտերու մէջ, որոնք իր սիրտն ու
հոդին ճանչցած են և կ'օրհնեն:

Այսպիսի հաղուագիւտ գրքոյկ մը Հայ գրա-
կանութեան և թանգարաններու վեհութիւնն
ու պարծանքը ըլլալով, կը յուսամք որ ամեն
ճշմարիտ Հայ կը փութայ անկէ մի օրինակ ըս-
տանալ, որ կը ծախուի բոլոր Հայ գրավաճա-
ռաց քով: Գին մէկ մէճիտիէ:

ԿԱՅԾԱԿ

ԲՐԳԱԿՈՐԾԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ Ա. Վ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Ասի երկու մասերու բաժնուած գրքոյկ մ'է
հարիւր տասն երեսէ բաղկացեալ: Առաջին
մասին մէջ Բաբերուն և Լատին Աստուածա-
բաններուն վկայութեամբ պիտին անսխալա-
թիւնը կը հերքէ: Երկրորդ մասին մէջ դարձ-
եալ Լատին Աստուածաբաններու վկայութեամբ
Հայաստանեայց եկեղեցւոյ արարողութեան
գարաւոր հնութիւնը և ուղղութիւնը կը հաս-
տատէ: Ով որ կրօնական վէճերէ չ'փախչիր,
կամ մանաւանդ ով որ կրօնաւոր մ'է, պէտք
է որ այս գրքէն քովը մէկ հատ մը ունենայ,
որ կը ծախուի հեղինակին և ամեն Հայ գրա-
վաճառաց քով: Գին 5 ղուրուշ:

ՇԱՐԱԴԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
ԳԷՈՐԳ Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ՓԻՒՐՓՃԵԱՆ